

LASTEN MENETETTY VIATTOMUUS

SIRPA TASKINEN

YKSITYINEN JA JULKINEN SEKSI

Monta vuotta sitten, kun nuorena maisterina opiskelin ASL:na Amerikassa, minulla oli mukanaani Suomesta kertova valokuvakirja. Näyttäessäni sitä sikäläiselle poikaystävälleni Billille – hänen sukunimensä ensimmäinen kirjain ei ollut C – hän kysyi kauhistuneena, olinko tosiaan näyttänyt kuvia julkisesti. Eri-tyisesti hän osoitti kuvaa, jossa lapset olivat leikkimässä rannalla. Totta kai olen näyttänyt, minä sanoin ihmeissäni, mitä sitten? Mutta niillähän ei ole vaatteita! hän parkaisi. Mutta nehan ovat pikkulapsia, minä sanoin ymmälläni. Silti, hän intti ja vaati, etten enää näyttäisi kuvaa kenellekään. Pidin sitä silloin amerikkalaisena tekopyhytenä ja ajattelin omahyväisesti, ettei tuollainen typeryyks koskaan leviäisi Suomeen.

Valitettavasti joudun tunnustamaan olleeni väärässä. Tosin siihen kului neljännesvuosisata, mutta pari vuotta sitten minulle soitti eräs vanhempi naishenkilö kiihtyneenä ja kysyi, olinko nähnyt erään mainoksen äskettäin ilmestyneessä lehdessä. Mainos oli hänen mielestään erittäin säädytön ja hän toivoi, että Stakes puuttuisi siihen. Etsin lehden käsiini, ja toden totta, siinä alaston pikkupoika nojasi mainioin isäntämiehen elkein jyväsäkkiin.

Kaivoin esille vuonna 1986 kirjoittamani kirjan ”Lapsen seksuaalisen riiston ehkäisy ja hoito”, jossa olin kirjoittanut seuraavaa: ”Arveluttava lasten käyttäminen mainoksissa seksuaaliobjekteja muistuttavalla tavalla on eräissä maissa yleistä. Esimerkkejä ovat muun muassa mainokset, joissa lapsi on takapuoli koholla ja puolittain paljaana, esi-

merkiksi koiran vetäessä housuja alaspäin. Sellaisissa kulttuureissa, joissa muuten pidetään lapsen alastomana näkemistä kiellettyinä, on tämä varsin osoittavaa lapsen seksuaalistamista. Suomessa tällaista ei juuri esiinny.” Mikäli oikein muistan, en tuolloin ajatellut, että pelkkä lasten alastomuus suomalaisessa mainoksessa vielä tekisi heistä seksuaaliobjektin. Mainitsemani sinänsä asiallinen henkilö näytti kuitenkin ajattelevan niin. No niin, mietin huokaisten, tässä sitä ollaan. Lasten viaton alastomuus on meilläkin mennyttä. Seksuaalisuus katsojien silmissä on ylittänyt yhden keskeisen rajan.

Tämä on tietysti vain yksittäinen esimerkki, mutta tuskin aivan yksinäinen pääsky – niin sitkeästi meitä on viime vuosina pommitettu varoituksilla lasten seksuaalisesta hyväksikäytöstä, jota on oltu näkevinään milloin missäkin. Kukaan Freudinsa lukeut ei tietysti koskaan ole pitänyt lapsia epäseksuaalisina olentoina, mutta tässä esimerkissä onkin kysymys siitä, että aikuiset mieltävät lapset seksuaaliobjekteiksi. Se on vaarallinen muutos. Satun tietämään, että pedofiilit pitävät ikoninaan Verner Thomén taulua ”Leikkiviä poikia rannalla”, jossa mm. alaston pikkupoika pyllistää. Pitäisikö meidän kieltää kaikki taide- teokset, joista joku onnistuu repimään kiihotuksensa? Tätä en toivoisi. Minua huolettava se, että seksuaalisuus on tunkeutumassa sellaisille alueille, joissa sitä ei aikaisemmin ole esiintynyt, ja että nousussa on nimenomaan sellainen seksi, jossa ei piitata alkeellisista- kaan ihmisoikeuksista.

Seksuaalisuutta – tai ainakin sitä mitä ihmiset mieltävät ja kokevat seksuaaliseksi – mää-

rittelevät erittäin suuressa määrin yhteiskunnalliset asenteet ja vallitseva kulttuuri. Sukupuolikäyttäytyminen vaihtelee huomattavasti eri maissa ja eri osakulttuureissa. Suomessa lasten alastomuus ja aikuistenkin alastomuus saunassa on ollut kutakuinkin epäseksuaalista. Niin kauan kuin tämä on ollut valitseva käsitys, tämä on ollut myös ihmisten psyykinen totuus ja sosiaalinen realiteetti. Turha tietysti kieltää, etteikö yhteissaunomiseen vieraitten kesken kuulu myös jonkinasteista tirkistelyä ja kihertelevää jännitystä (ajattelen esim. kylpylöitten höyrysaunoja, joihin jotkut herrat juuttuvat katselemaan naisten osaston oviaukkoa), mutta oman perheen ja lähituttavien kesken saunominen ei ole väritynyt seksuaalisesti. Itse asiassa eräs Suomeen kotiutunut psykologian professori paheksui sitä, että yhteissaunominen riistää alastomuudesta eroottisen latauksen. Hänen mielestään suomalainen yhteiskunta saa moittia epäeroottisuudestaan juuri sitä. Voidaan tietysti keskustella siitä, olemmeko me todella epäeroottinen kansa. Päinvastaisiakin näkemyksiä löytyy.

Viime vuosina on peräänkuulutettu avoimuutta seksuaaliasioissa. Yhtä ja toista onkin tapahtunut, mutta onko avoimuus edennyt toivottuun suuntaan? Samanaikaisesti kun yksityisyyden suoja tiukennetaan esimerkiksi taloudellisten tietojen, terveydentilan ja sosiaalietuuksien hakemisen osalta, julkisuuteen vuotaa tai vuodatetaan yhä intiimimpiä yksityiskohtia ihmisten seksuaalisesta käyttäytymisestä. Voi kuitenkin kysyä, näyttäytykö seksuaalisuus julkisuudessa myönteisenä, ihmisen elämää rikastuttavana kokemuksena, johon liittyy osapuolten keskinäinen kunnioitus ja rakkaus tai edes pitäminen? Vai miten on ymmärrettävä se, että vesisängyn loiskeista nousi niin suuri häly. Onko meillä todella uutinen se, että keski-ikäinen nainen nauttii seksistä – ja vieläpä oman miehensä kanssa? Tällaisia harvinaisia poikkeuksia lukuun ottamatta se, mitä seksistä näkyy, on liian usein suorastaan vastenmielistä ja niljakasta.

Ajattelen tässä erityisesti seksi-ilmoituksia, jotka ällistytävällä volyymillä ovat tulla

pamahtaneet lehtiin ja paikallisradioihin. Myös varakkaat, muutoin kunnioitusta nauttivat lehdet, joille kysymys on vain hyvin marginaalisesta tulosta, keräävät rahaa julkaisemalla ilmoituksia, joissa seksuaalisuus parhaimmillaan vain latistuu mutta yleensä näyttyy likaisena ja sääliittävä. Ihmettelenkin, ettei paritussäädöksiä sovelleta näihin ilmoituksiin, jotka mielestäni ovat sitä mitä selvimmin. Ihmettelen myös, mihin puhelinseksiä yleensä tarvitaan. Alkaa olla jo aikamoista uusavuttomuutta, elleivät ihmiset osaa masturboidakaan ilman ”palveluja”!

Prostituutio on tullut viime vuosina Suomessa näkyvämmäksi, mitä on perusteltu sen lieveilmiöiden vähentämisellä. En ole kuitenkaan nähnyt ensimmäistäkään osoitusta siitä, että näin olisi käynyt. Päinvastoin parittajat ovat yhä enenevässä määrin keskuudessamme. Jokapäiväistä elämää häiritsevät monet kielteiset seikat, kuten kaikkien kaduilla kulkevien naisten ostamisyrietykset ja huorittelu, ovat lisääntyneet. Yhteiskunnallisen ilmapiirin ja turvallisuuden kannalta tämä on valitettavaa kehitystä. Prostituutio vaikuttaa monin tavoin siihen, mitä naisista naisina ajatellaan. Myös jotkut televisio-ohjelmat lasten katseluaikaan ovat onnistuneet ujuttamaan joukkoon typeriä rivouksia. ”Avoimuuden” ja ”sanavapauden” suojissa seksuaalisuudesta on tällä tavoin tulossa aikaisempaakin hävettävämpi ja myös pelottavampi asia. Voidaan vain arvailla, millaisia vaikutuksia tällä on lasten ja nuorten kehityksen kannalta.

Vertaisin tilannetta Taiteiden yöhön. Alkuperäinen idea oli hieno ja kannatettava, mutta viime vuosina Helsinki on Taiteiden yönä muuttunut suureksi avokäymäläksi, jota hallitsevat viina ja ulosteet. Seksuaaliselle avoimuudelle näyttää olevan käymässä samoin. Lieveilmiöt peittävät alleen sen, minkä piti olla myönteistä ja kaunista. Tuntuu todella halpahintaiselta, että kaikki yritykset saada aikaan ihmiskasvoisempaa yhteiskuntaa huijataan helposti syrjään moralismina ja pyrkimyksinä rajoittaa muiden ihmisten mielihyvää.

Ilmeisesti seksi-ilmoitukset ovat tuottoisia, niillä on siis kysyntää. (Tosin tämä kysyntä on täysin markkinalähtöistä – harvapa kuluttaja on vaatinut saada kalliilla rahalla kuunnella ”tuhmien tyttöjen” huohotusta puhelimesta!) Raha ei kuitenkaan saa olla perusteluna sille, että me kaikki joudumme niille alttiiksi. Jos menekki olisi ainoa lähtökohta, niin sillä voisi perustella vaikkapa huumeiden mainontaa. Minusta kysymys on kuitenkin siitä, että julkisuus ei saisi pakottaa ihmisiä näkemään ja kuulemaan sellaista, joka ei vastaa heidän käsitystään myönteisestä seksuaalisuudesta ja toisten ihmisten kunnioittamisesta. Ne, jotka haluavat lukea seksi-ilmoituksia, voivat seurata niitä sellaisista lehdistä, joiden lukijat niitä nimenomaan toivovat. Tavalliset sanomalehdet, joita lapsiperheet lukevat, televisio ja paikallisradiot pitäisi rauhoittaa niiltä. Ihmisillä täytyy olla oikeus suojautua myös seksuaaliselta saasteelta.

Minun mielestäni ”tabujen murtamisesta” puhutaan heppoisin perustein, ymmärtämättä siitä, minkälaisiin tarkoituksiin tabut ovat syntyneet, mikä niiden historia on ja mitä seuraisi niiden poistamisesta. Pahimmassa tapauksissa tabu voi olla kuin Pandoran lipas, jonka kannen aukaisemalla ulos tönkee kaikenlaisia vitsauksia. Päivänä muutamana televisiossa eräs varmaankin vilpiton sielu sanoi kirkkain silmin, että ”insestitabu tulisi murtaa”. Puhuja ei varmaankaan tarkoittanut sitä, mitä tuli sanoneeksi. Jos yritän ymmärtää asiaa myönteisesti, niin hän ilmeisesti yritti ilmaista, että insestistä ja siihen liittyvistä ilmiöistä tulisi puhua ja tiedottaa tähänastista enemmän. Insestitabun murtaminen merkitsi jotain aivan muuta.

Työskenneltyäni nyt viitisentoista vuotta lasten seksuaalisen hyväksikäytön ja insestin ehkäisemiseksi ja hoitamiseksi en kuitenkaan edelleenkään ole täysin vakuuttunut siitä, että kyseisistä ilmiöistä tulisi julkisuudessa puhua vielä enemmän. Tai ainakin minun on vaikea määritellä, mitä ja miten niistä kannattaisi puhua niin, ettei tehtäisi lapsille karhunpalvelusta.

90-luvun taitteessa, kun inestikeskustelu oli kuumimmillaan, sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisille ilmoitettiin hyväksikäyttöepäilyjä kolminkertainen määrä 80-luvun alkuun verrattuna. Vuosittaisten ilmoitusten määrä nousi puolestatoista sadasta viiteensataan. Varmaksi katsottua näyttöä löytyi kuitenkin vain kolmasosasta tapauksia. Muut kaksi kolmasosaa eivät tietenkään kaikki olleet pelkkää hätävarjelun liioittelua, mutta joukkoon mahtuu varmaan paljon niitäkin. Stakesilla on meneillään vuoden 1998 toukuusta vuoden 1999 huhtikuuhun uusi tutkimus, jossa selvitetään viranomaisille ilmoitettujen epäilyjen ja niiden käsittelyn tämänhetkinen tilanne. Tuloksia tutkimuksesta on odotettavissa noin vuoden kuluttua.

Lasten seksuaalinen hyväksikäyttö on harvinaista, ja erityisen alhaisia lukuja on saatu Suomessa ja Ruotsissa. Syystä tai toisesta julkisuuteen leviää kuitenkin uudelleen ja uudelleen sensaatiota lietsovia tietoja lasten seksuaalisen hyväksikäytön muka yleisyydestä, ja asialliset tutkimustulokset huitaistaan helposti näkymättömiin väittämällä esimerkiksi, että kysymyksessä on vain ”jäävuoren huippu”. Tietenkään kaikki tapaukset eivät koskaan tule viranomaisten tietoon, mutta kukaan ei kuitenkaan ole millään tavoin pystynyt osoittamaan, missä jäävuori olisi tai mistä sellaisen olemassaolo voidaan päätellä. Vai ovatko ihmiset sitten täysin sokeita, kun tutkimuksiin tulee noinkin paljon toteennäyttämättömiä epäilyjä, mutta ”oikeat” insestitapaukset jäisivät löytämättä? Tällä asialla ei ole pelkästään akateemista mielenkiintoa vaan suuri käytännön merkitys inestiepäilyjen ilmoittamisvalmiuksille. Lisäksi nämä puheet ”jäävuoren huipusta” ovat saaneet esimerkiksi pedofiilit uskomaan, että lasten seksuaalinen hyväksikäyttö on hyvinkin yleistä, ja sen, mikä on yleistä, tulisi heidän mielestään olla sallittua.

Tämä on yksi esimerkki siitä, miten julkisella seksikeskustelulla vaikutetaan satojen lasten jokapäiväiseen elämään ja tulevaisuuteen. Meillä ei ole tietoa siitä, mitä on tapahtu-

nut niissä perheissä ja niille lapsille, joiden hyväksikäyttöepäily ei varmistunut, joko siitä syystä, että tilanteesta ei saatu riittävästi tietoja, tai siitä syystä, että epäily yksinkertaisesti oli perusteeton. Voimme vain toivoa, että vaikeisiin ongelmiinsa apua saaneiden lasten määrä on ollut suurempi kuin nk. turhien epäilyjen ja että kaikki tilanteet on hoidettu lasta säästävillä ja perhettä kunnioittavilla tavoilla.

Toivon siis seuraavia asioita:

- ihmisten seksuaalisen käyttäytymisen pitämistä yksityisasiana, jonka julkinen riepottelu ei edistä yleistä eikä yksityistä hyvää
- seksuaalisen koskemattomuuden kunnioittamista siten, ettei ihmisten tarvitsisi vastentahtoisesti törmätä jokapäiväisessä elämässään esim. seksi-ilmoituksiin ja huoritteeluun
- mieluummin tutkitun tiedon kuin arvailujen välittämistä seksi-ilmiöistä sekä
- seksuaalisuuden kuvaamista luonnollisena ja myönteisenä asiana ilman alatyylisiä kielenkäyttöä ja rivoja kuvia.

PALAUTE

Pidin edellä olevan esityksen Stakesin perhesuunnitteluseminaarissa syksyllä 1998. Tietävästi eräät läsnäolijat olivat kiristelleet hampaitaan esityksen tiukkapipaisuudesta. Olin samana aamuna ollut tv:ssä Huomenta Suomi -ohjelmassa ja esittänyt siellä mm. ajatuksen ”uusavuttomuudesta”. Tätä siteerattiin Suomen Kuvalehden Jyvissä ja akanoissa, mistä olin ylpeä. Olen aina halunnut päästä ko. palstalle (tosin yksi rohkaisevista lankomichistäni sanoi toivovansa, että seuraavan kerran pääsisin jyväpuolelle).

Helsingin Sanomat kirjoitti asiasta sanasta sanaan seuraavaa:

”Alastomuus saunassa ja lasten alastomuus on ollut Suomessa epäeroottista, mutta tämä alkaa olla mennyttä, huolehti Stakesin kehittämisspäällikkö **Sirpa Taskinen**. Varoituksilla lasten seksuaalisesta hyväksikäytöstä on ollut se kielteinen vaiku-

tus, että lapset ovat seksuaalisoituneet. Insestikeskustelut ovat hänestä muuttaneet tapaa nähdä lapset.”

Parin päivän kuluttua sain kirjeen, jossa sanottiin mm. seuraavaa:

”Aamun Helsingin Sanomissa ollut lausuntonne insestikeskustelun haitoista jatkoi monia aikaisempia lausuntojanne asiasta. Sijaisvanhempina ja lastensuojelutyön todellisuutta muutoinkin laajasti tuntevina olemme järkyttyneitä noiden lausuntojen viestistä. Oma tietomme ja kokemuksemme on täysin päinvastainen. Mitä enemmän lasten hyväksikäytöstä käydään asiallista keskustelua, sitä todennäköisemmin ihmiset tiedostavat ongelman, ja osaavat suojata siltä lapsia. [...]

Kaikessa ehkäisevässä työssä ja inhimillisessä toiminnassa voi tulla virhearviointeja, myös hyväksikäyttöepäilyissä. Ne ovat aina ikäviä, jopa traumaattisia kokemuksia niiden kohteeksi joutuville. Kun kyseessä kuitenkin on lasten suojaaminen, lasten etu, tulisi sen aina painaa enemmän. [...] Eikö STAKESin voimavaroja voitaisi käyttää sellaiseen kampanjointiin, jossa aikuisten kypsyttää ja täyttää vastuuta epäselvissä tilanteissa painotettaisiin. Miksi lausunnoistanne niin usein henkii aikuisten suojelu lasten kustannuksella? Meidän, jotka arjen tasolla tiedämme lasten kärsimyksistä, on mahdotonta ymmärtää painotuksianne.

Saunaesimerkkinne hämmästyttää suuresti. Jos lasten vanhemmat VAKAVISSAAN pohtivat, voivatko mennä lastensa kanssa saunaan, luultavasti onkin syytä pysähtyä asiaan. Kukaan lapsiinsa terveesti suhtautuva aikuinen ei mieti voiko lasten kanssa saunoa. [...] On todella uskomatonta, jos vastuulliset viranomaiset näkevät insesti- ja hyväksikäyttökeskustelun suurimpana ongelmana mahdolliset väärät epäilyt, kun tosiasiallinen ongelma on se, että eriasteinen hyväksikäyttö on tuhansien lasten järkyttävää todellisuutta. [...]

SELITYS

Olen tietysti vuosien mittaan saanut kaikenlaista palautetta jouduttuani esiintymään paljon julkisuudessa lasten seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvissä asioissa. Kirje kuitenkin hätkähdytti minua monestakin syystä. Lähetin heti kirjoittajille alussa olevan alkuperäisen esitelmätekstin ja oheisen kirjeen:

"Kirjeenne suorastaan pelästytti minut.

Molemmat julkisuudessa paljon esiintyvänä henkilöinä olette varmaan kokeneet, että lehtiin pääsevät lyhennelmät eivät aina anna täsmällistä kuvaa siitä, mitä pitkässä esityksessä on sanottu. Viittaatte kuitenkin myös minun 'moniin aikaisempiin' lausuntoihini asiasta.

Jouduin mielessäni oikein kertaamaan toimintaani lasten seksuaalisen hyväksikäytön alueella, mitä on nyt kestänyt viitisentoista vuotta. [...] [Tänä] aikana olen kouluttanut satoja työntekijöitä lasten pahoinpitelyn ja hyväksikäytön havaitsemiseen ja joutunut julkisuudessa ottamaan kantaa asian tiimoilta siinä määrin, että tuttavani kiusoitelumielessä ovat kutsuneet minua 'Insesti-Taskiseksi' – mutta myös aivan asiallisissa yhteyksissä minua on esitelty tällä 'tittelillä'.

Miten tällainen julkisuuskuva on kääntynyt siten, että mielestänne lausunnoistani 'niin usein henkii aikuisten suojele lasten kustannuksella'? Tietääkseni en ole tällaista sanonut enkä missään nimessä tarkoittanut. Voi tietysti olla, että kun olen näin kauan tehnyt valistustyötä, juuri minulle välittyvät pahimmat uhkakuvat. Kun olen puhunut hätävarjelun liioittelusta lasten seksuaalisen hyväksikäytön epäilyissä, olen nimenomaan puhunut lasten puolesta. Lapset joutuvat kärsimään, jos suunnilleen mikä tahansa heidän ongelmansa tulkitaan hyväksikäytöksi, ja jos joku vakuuttuneena hyväksikäytöstä kierrättää lasta tutkimuksista toiseen, vaikka missään ei havaita sellaista tapahtuneen.

Me Suomessa olemme onneksi säästyneet siltä hysteriaalta, joka monissa muissa maissa on vienyt pohjan pois asialliselta hyväksikäytöselvittelyltä. Muun muassa englantilaiset sosiaalityöntekijät valittavat, että he eivät saa lävitse lasten tutkimuspyyntöjään räikeissäkin tapauksissa, koska julkisuudessa riepotellut skandaalit virheellisistä epäilyistä ovat varjostaneet koko aihepiirin. Ruotsissa ja Norjassa on käyty julkisuudessa katkeria ammattilaisten sotia selvittelyjen luotettavuudesta, ja sama tilanne on monissa Euroopan maissa, Yhdysvalloista puhumattakaan.

Kuitenkin myös meillä on huolestuttavia ilmiöitä. Minut pysäytti mm. Antikaisen väitöskirjatutkimus (1994), jonka mukaan joka neljäs hyväksikäyttösyöttös avioero- tai huoltoriitatilanteissa todettiin täysin aiheettomiksi. Kaikista sosiaali- ja terveydenhuoltoviranomaisten tietoon saatetuista epäilyistä aiheettomia oli 13 %, mutta huomattavaa on myös, että viranomaiset totesivat vain 30 % tapauksista varmoiksi hyväksikäytöiksi. Varmaankaan loput 2/3 eivät kaikki olleet täysin perusteettomia, mutta jää kysymään mitä tapahtui niille lapsille ja niissä perheissä, joissa epäily heräsi, mutta jäi joko varmistumatta tai todettiin vääräksi. Tämä huolestuttaa minua nimenomaan lasten kannalta,

ei niinkään aikuisten. [...]

Olen hyvin kiitollinen teille, jos pystytte minulle kertomaan mikä on se 'asiallinen keskustelu', jota edelleen pitäisi käydä nimenomaan julkisuudessa. Minun kokemukseni mukaan yhteiskuntaan on erittäin hyvin jo välittynyt tieto siitä, että lasten seksuaalinen hyväksikäyttö on valitettava realiteetti. Minulle ei ole enää vuosien tultut niitä vielä 1980-luvulla yleisiä puheluita, joissa luettiin jonkun lapsen oireita ja kertomuksia peräkommentein 'tuskin tämä insesti on'. Työntekijät suhtautuvat lasten puheisiin täydellä vakavuudella ja selvitysten taso on selvästi parantunut. Myös suuri yleisö tuntee ilmiön. Onko siinä teidän kokemuksenne mukaan edelleenkin toivomisen varaa? Olen kanssanne täsmälleen samaa mieltä, että hyväksikäyttöä kokeneille lapsille tieto siitä, että muutkin ovat kokeneet saman kohtalon, saattaa olla hyvin terapeutista. Välittykö se kuitenkin julkisuuden kautta? Kuten puheessani sanoin, olen joutunut yhä useammin törmäämään lieveilmiöihin, esimerkiksi lasten alastomuuden kauhisteluun ja hellyydenosoitusten pelkoon, ja esittäjinä ovat aivan 'tavalliset' ihmiset. Liitän mukaan esitykseni, jotta siteerattu kohta näkyisi oikeassa kontekstissaan.

Ammattiireississä kuten esimerkiksi sijaishuollossa käytävä keskustelu on minustakin jatkuvasti tarpeen. Totean pari vuotta sitten esittäneeni Stakesin tunnustuspalkintoa Perhehoitoliiton ohjelmalle, jonka avulla kurssitettiin sijaisvanhempia tunnistamaan ja hoitamaan seksuaalisesti hyväksikäytettyjä lapsia. Stakesissa on parhaillaan menossa Huostaanotto- ja kehittämissuojelun kehittämishanke. Hienoa että meillä on yhteinen pyrkimys lastensuojelun resurssien lisäämiseksi.

Palautteestanne kiittäen"

TURHA YRITYS

Sain muutaman päivän kuluttua seuraavan vastauksen, joka osoitti, ettei selityksilläni ollut mitään tehoa.

"Kiitokset kirjeestänne. Arvostamme sitä, että kiireiltänne halusitte vastata palautteeseemme. Me kumpainenkin todella tiedämme, miten julkisuus saattaa painottaa asioita väärin, ja joskus jopa väärin, ja joskus jopa väärin. Valitettavasti ainakaan tällä kertaa ei ollut siitä kysymys. 'Yksityinen ja julkinen seksi' -puheenvuorossanne ovat juuri ne painotukset, joista olimme kirjeessämme huolissamme, ja tyrmistyneitäkin.

Olemme edelleen sitä mieltä, ettei meidän suu-

rin huolemme voi olla se, onko joku hyväksikäyttöepäily aiheeton. Aivan eri luokan huolena tulisi olla sen tosiasian, että hyväksikäyttötapauksia jää selvittämättä.

Viittaatte tutkimuksiin, joiden mukaan 13 % viranomaisten tietoon tulleista epäilyistä on aiheettomia. Luku ei vaikuta hirveän suurelta kun ottaa huomioon, miten vaatimattomilla – ja koko ajan heikkenevillä – resursseilla lastensuojelu toimii. Epäselviksi jäävät 2/3 epäilyistä puolestaan on huikean paljon, varsinkin kun tiedämme, miten aukotonta näyttöä nykyisin hyväksikäyttöepäilyissä vaaditaan. Kuten ilman muuta tiedättekkin, suuntaus tuomioistuimissahan on sen kaltainen, että lapsen hyväksikäyttö tulisi jonkun (puolueetoman) aikuisen melkein nähdä! Miten tällaiseen aukottomuuteen voidaan päästä! Suuntaus on lasten kannalta mieleton, ja esimerkiksi tästä toivoisimme julkistakin keskustelua käytävän. Se on ensisijaisesti viranomaisten tehtävä. [...]

Edelleenkin emme ymmärrä lainkaan huoltane alastomuuskulttuurin 'muutoksista' suhteessa hyväksikäyttöepäilyihin. Omassa arjessamme, joka ei ole järin sisäänpäinkääntynyt, ei asia ole tullut koskaan vastaan. [...] Meillä ei ole mitään syytä olla asenteellisia. Valitettavasti kuitenkin lähettämestänne puheenvuorostanne ei välity lainkaan yhtä vakavana huoli lasten hyväksikäytöistä, kuin välittyy huolenne turhista epäilyistä. Mitään emme toivo enempää, kuin että saamamme vaikutelma olisi väärä.

Yhä huolestunein terveisin."

MITEN PUHUA LASTEN HYVÄKSİKÄYTÖSTÄ?

Margareta Hallberg ja Eva Marie Rigné (1999) ovat analysoineet Ruotsissa käytyä keskustelua lasten seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Heidän mukaansa sen esiintymistä ei Ruotsissa enää kiisteta, mutta edelleen on vastakkain kaksi näkemystä, joiden edustajat käyttävät myös erilaisia argumentointitapoja. Ne, jotka ovat halunneet kiinnittää huomiota hyväksikäytön yleisyyteen, ovat käyttäneet "hälytys-retoriikkaa" ("alarm-retorik"), joka varoittaa vaarasta. Käytetyt voimakkaat tunteilmaisut, kuten riisto, viha, trauma, petos, salailu ja pelko, luovat uhkaavan ilmapiirin, joka vaatii pikaista toimintaa. Tämän näkemyksen kyseenalaistaneet tahot puolestaan käyttävät toista retorista strategiaa, joka pe-

räänkuuluttaa harkintaa ja pyrkii neutralisoidaan vaaran. He vaativat epäilyjen parempaa tutkimista, tosiseikkojen selvittelyä ja kiistatonta näyttöä. Hallberg ja Rigné arvioivat, että Ruotsissa edelliset eli tunneargumentteja käyttävät tahot olisivat "voitolla".

Suomessa keskustelu on ollut huomattavasti maltillisempaa ja vähäisempää kuin lahden toisella puolella. Meillä ei myöskään ole ollut aiheeseen liittyviä skandaaleita eikä juuri muita julkisuuteen kohonneita ongelmatilanteita kuin nk. Nikon tapaus. Ammattiipiireissä on analysoitu erityisesti hyväksikäyttöepäilyjen tutkimusmenetelmiä ja tehty esityksiä niiden kehittämiseksi (ks. esim. Sariola 1998). Vastoin edellä esitettyä arvelua tuomioistuinten liian jyrkästä linjasta eräässä KHO:n päätöksessä todetaan, että seksuaalisen hyväksikäytön näytöksi riittää luotettavaksi arvioitu lapsen kertomus. Tuomioistuimet ovat joskus tosin ymmällään saadessaan asiantuntijoiden täysin vastakkaisia lausuntoja. Omasta puolestani luotan eniten niihin kannanottoihin, joissa on päästy hyväksikäytön herättämän alkuahdistuksen ylitse, ts. joissa ei vähätellä tai ylitulkita lapsen oireita ja puheita, ei vaadita äkillisiä paniikinomaisia toimenpiteitä eikä parjata muita.

Onko suhtautuminen lapsiin seksualisoitunut insestikeskustelujen myötä? Ruotsalainen tutkimus (Larsson 1994) toteaa, että varsinkin päiväkodeissa suhtautuminen lasten alastomuuteen ja lääkärileikkeihin on muuttunut kielteiseksi. Peili-lehden (4/1995) mukaan Suomessa jotkut ovat huolestuneita siitä, että tv:n vaippamainoksissa lasten peppua taputellaan liian pitkään. Kuvittajat tietävät, ettei nykyisin voida enää käyttää esim. sellaisia valokuvia, jotka vielä 1980-luvulla menivät herttaisen luonnollisuuden tiliin: alaston pikkutyttö tutkimassa peilistä pimppiään (terveyskasvatuksen oppikirjassa) tai voimistelevala alaston pikkupoika (kasvatusesitteessä).

Aikuiset ovat jo kauan tarvinneet viikunalehteä. Nyt sitä vaaditaan myös lapsille.

KIRJALLISUUS

Antikainen, Jorma: Lasten seksuaalinen hyväksikäyttö. Tutkimuksia 49. Stakes 1994

Hallberg, Margareta & Rigné, Eva Marie: En studie av debatten om sexuella övergrepp mot barn 1994–1998. Stockholm: Socialstyrelsen, 1999

Larsson, IngBeth (red.): Är det normalt eller...? Om förskolebarns sexuella beteende, vuxnas attityder och nya forskningsresultat. Stockholm: Allmänna Barnhuset, 1994

Peili 4/1995 s. 6

Sariola, Heikki: Epäily jää voimaan. Tapaustutkimus eräästä inestiselvityksestä. Aiheita 11/1998. Stakes 1998

Taskinen, Sirpa (toim.): Lapsen seksuaalisen riiston ehkäisy ja hoito, Helsinki: Sosiaalhallitus ja Lääkintöhallitus, 1986. (Uudistettu 1994 nimellä Lapsen seksuaalisen riiston selvittäminen ja hoito. Oppaita 23. Stakes 1994.)